

Webrecensie BMGN 125:1 (2010)

Diepen, Remco van, *Polders als proeftuin. Experimenten met de gezondheidszorg in Flevoland 1940-1984* (Publicaties van Nieuw Land Erfgoedcentrum 79; Lelystad: Uitgeverij De Twaalfde Provincie, Nieuw Land Erfgoedcentrum, 2007, 168 blz., €22,50, ISBN 978 90 72380 91 3).

Het debat over de structuur en de financiering van de gezondheidszorg is niet van vandaag of gisteren. De hele twintigste eeuw zijn blauwdrukken voor een 'ideale' opbouw van de zorg gepresenteerd. Natuurlijk werd er niet in een vacuüm gewerkt. Als er al voldoende medestanders voor een plan werden gevonden, bleek dat bestaande structuren niet zo gemakkelijk waren te veranderen. Het is dan ook begrijpelijk dat de ontwikkeling van de IJsselmeerpolders door de pleitbezorgers van veranderingen in de zorg als een gouden kans werd beschouwd. In dit boek onderzoekt Remco van Diepen welke plannen er tussen ruwweg 1940 en 1984 voor de zorg in de nieuwe gebieden werden gemaakt en wat daarvan terecht kwam.

Het boek begint met het plan dat W.F. Wassink, hoofd van de kliniek van het Nederlandse Kankerinstituut in Amsterdam, kort voor de oorlog op papier zette. Hij wilde vooral versterking van wat we tegenwoordig 'de eerste lijn' noemen. De huisarts zou niet alleen moeten behandelen, maar hij zou ook preventieve verantwoordelijkheden moeten krijgen.

Verder zouden huisartsen, wijkverpleging, vroedvrouwen en tandartsen gezamenlijk vanuit een wijkcentrum of regionaal centrum moeten gaan werken. Wassink zocht steun en vond die onder meer bij J.H. Tuntler, directeur van de Amsterdamse GG&GD. Tuntler verbond zijn naam aan de plannen. Verder wist Wassink H.N. ter Veen, voorzitter van de 'Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders', voor zijn plannen te interesseren.

De voorstellen van Wassink omtrent versterking van de eerste lijn-zorg keerden terug in alle plannen die in de loop der tijd voor de zorg in de IJsselmeerpolders werden ontwikkeld, al of niet aangevuld met meer tijdgebonden elementen. Zo bevatte het voorstel uit 1943 om huisartsen in de Noordoostpolder vergaande bevoegdheden te geven ten aanzien van de bevolking een niet te missen eugenetisch sausje. Dat ging de polderautoriteiten te ver. Bovendien was de machtige landdrost S. Smeding niet enthousiast over de voorgestelde uitvoering door de Stichting

Bevolkingsonderzoek.

De ideeën bleven sluimeren, maar het duurde tot de jaren zestig voordat het tot uitvoering kwam. Dat gebeurde niet in de inmiddels al lang bevolkte Noordoostpolder. Met financiële steun van het ministerie van Sociale Zaken ging in 1963 de Stichting Gezondheidszorg Oostelijk Flevoland aan de slag. In de hoofdstukken 2 tot en met 4 worden achtereenvolgens de pogingen in Dronten (Oostelijk Flevoland), Lelystad en Almere beschreven. In het boek komt de inhoud van die plannen en de wijze waarop de uitvoering ervan verliep uitgebreid aan de orde. Bestuurders waren het niet altijd eens, huisartsen weigerden soms hun medewerking en de steun van het ministerie van Sociale Zaken bleek niet erg betrouwbaar. Van Diepen concludeert dat de plannen uiteindelijk gedeeltelijk werden gerealiseerd maar dat er nauwelijks sprake was van een voorbeeldfunctie voor de rest van Nederland.

Van Diepen heeft zijn onderwerp zowel in de regionale als de landelijke context geplaatst. Dat is geen eenvoudige opgave geweest. Lezers met weinig kennis van de geschiedenis van de IJsselmeerpolders missen hier en daar ongetwijfeld achtergrondinformatie om alle ontwikkelingen te kunnen plaatsen. Daar staat tegenover dat de auteur sommige relevante landelijke ontwikkelingen niet noemt. Zo komen de plannen van Wassink in het boek wel erg uit de lucht vallen. In werkelijkheid kon hij voortborduren op vele voorgangers. Sterker, Tuntler was in zijn hoedanigheid van directeur van de Amsterdamse GG&GD verantwoordelijk voor een werkwijze en een paar dozijn 'wijkgebouwen' die erg lijken op de voorstellen van Wassink.

Dit is echter meer een constatering dan een punt van kritiek. Gegeven de omvang van het boek moest Van Diepen keuzes maken en dat heeft hij goed gedaan. Het boek bevat een boeiend historisch beleidsonderzoek. Vanuit een duidelijk vraagstelling komt de auteur via een goede uiteenzetting en analyse tot zijn hoofdconclusie: ook op nieuw land bleek de zorg niet in een bestuurlijk vacuüm te functioneren.

Henk van der Velden, Utrecht

Webrecensie BMGN 125:1 (2010)

Diser, L., *Frans Drijvers (1858-1914). Sociaal bewogen Vlaams priester*

(Leuven: Davidsfonds, 2008, 203 blz., ISBN 978 90 5826 534 0).

Priester Frans Drijvers (1858-1914) was geen *petit vicaire*, zoals er velen hebben bestaan in de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Die beweging streed aanvankelijk voor culturele rechten van de Vlamingen. Vandaag vormt zij de facto de belichaming van een Vlaamse-natievorming in België. Zo'n natievorming leidt vanzelfsprekend tot sociaal-economische en politieke aspiraties, al blijft het culturele aspect het uitgesproken basisgegeven, in de eerste plaats via de zorg voor taal en identiteit.

De *petits vicaires* waren katholieke pastoors, onderpastoors, kapelaans, collegeleraars enz., die omwille van hun Vlaamsgezinde betrokkenheid werden gekortwiekend en/of achtergesteld door hun kerkelijke overheid. Die overheid vormde een van de belangrijkste elementen van de maatschappijbevestiging en behoorde in de regel tot het Franssprekende, conservatieve Belgische *establishment*. Dat establishment was niet gesteld op afwijkend gedrag, noch inzake de taalproblematiek noch inzake de maatschappelijke en sociaal-economische verhoudingen in het land. Drijvers' radicaal Vlaamsgezind engagement maakte van hem een potentiële *petit vicaire*. Maar hij werd dat tenslotte niet, omdat hij steeds onder schuilnaam publiceerde en als studentenleider in de anonimiteit laveerde. Maar daardoor kwam hij, als neveneffect van zijn 'discretie', tenslotte in het vergeetboek van de geschiedenis terecht.

Drijvers had in 1880 met *De Student* het eerste breed verspreide, Vlaamsgezinde studententijdschrift opgericht. In 1901 verliet hij de redactie van zijn blad en toen de nieuwe generatie redacteuren in 1905 een feestnummer van hun tijdschrift publiceerden, beseften zij niet eens dat Drijvers hun peetvader was. Zij rekenden die eer toe aan de studentenleider en geneesheer August Laporta (1864-1919), overigens een vooraanstaand figuur in het blad en in de Vlaamse beweging.

Het zou tot 1926 duren vooraleer Drijvers als het ware in ere werd hersteld. Dat gebeurde door Drijvers' vriend, de priester Jacob Muyldermans (1855-1929). Zijn naam dook voortaan uiteraard geregeld op in studies omtrent de Vlaamse studenten- en jongerenbeweging. Enige specifieke aandacht voor de figuur van Drijvers ontstond eveneens door de instelling van